

บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563
The Role of The State in Promoting The Readiness of Small and Medium-Sized
Enterprises (Smes) in The Food And Beverage Business
Between 1997 and 2020

เบญจรงค์ สวัสดิ์พาณิชย์
Benjarong Sawasphanich
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University, Thailand
E-mail: suriya.jdar@gmail.com

Received: April 19, 2022

Revised: April 28, 2022

Accepted: April 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 2) เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองการปกครองไทยกับความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ พ.ศ. 2540-2563 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมและเป็นบทบาทในเชิงรับเท่านั้น 2) อุปสรรคและปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทยเสมอมา คือ วิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ปัญหาการพัฒนานวัตกรรมสินค้าและบริการ ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยีเครื่องจักร และความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น 3) เสถียรภาพทางการเมืองการปกครองไทยจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นไปในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจยังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ: บทบาทของรัฐ, ความพร้อมของผู้ประกอบการ, การส่งเสริมผู้ประกอบการ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the role of the government sector in promoting small and medium-sized enterprise entrepreneurs in the food and beverage business group 1997-2020 2) to study the obstacles and problems in business operations. of small and medium-sized enterprises in the food and beverage business group 1997-2020 3) to study the

relationship between Thai politics and government and the readiness of small and medium-sized enterprises in the food and beverage business that affect social development and the national economy 1997-2020 is a qualitative research It consists of research papers, and in-depth interviews Data analysis uses inductive analysis, and content analysis

The results of the research showed that 1) the role of the government in the development and promotion of small and medium enterprises (SMEs) in the food and beverage business group 1997-2020 has occurred continuously in every era. But it is not concrete and only a reactive role. 2) The main obstacle and problem that has always occurred to Thai food and beverage business enterprises is that most enterprises cannot access funding sources. Problems in the development of innovative products and services Uncertainty of machine technology and food safety etc. 3) Political and administrative stability in Thailand will have a direct relationship with enterprises in the food and beverage business group in which the linkage between the government and business sectors is not strong enough. That is, government agencies and the private sector cannot work together to their full potential.

Keywords: The role of the state, The readiness of entrepreneurs, The promotion of entrepreneurs

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยยังอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบทำมากได้น้อยจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศไทยยังติดกับดักรายได้ปานกลางอยู่เท่านั้น และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถที่จะขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนประเทศด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการมีความคิดสร้างสรรค์เหมือนกับประเทศไทยที่พัฒนาแล้วได้ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยเองก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำด้วยแรงงานจำนวนมากและสินค้าถูกได้อีกเช่นกัน (เสาวณี จันทะพงษ์ และขวัญวิ วัฒนสกุล, 2559) นอกจากนี้ อีกประเด็นสำคัญที่ปรากฏให้เห็นในบริบทของประเทศไทย คือ การที่ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงเป็นอันดับที่ 2 ของทวีปเอเชีย และหากพิจารณาสัดส่วนรายได้ของประชากรและการถือครองทรัพย์สินระหว่างปี พ.ศ. 2531-2550 พบว่า สัดส่วนรายได้ของประชากรร้อยละ 20 ที่รวยที่สุดมีรายได้รวมกันประมาณร้อยละ 55 ของรายได้รวมทั้งประเทศ แต่ในขณะที่กลุ่มที่จนที่สุดร้อยละ 20 มีรายได้รวมกันคิดเป็นเพียงร้อยละ 4 ของรายได้รวมทั้งประเทศเท่านั้น (ทิปดี ทัทภรณ์ และธีรวัฒน์ จันทิก, 2560) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างทางรายได้กันมากจนเกินไป จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคง และยั่งยืนทางเศรษฐกิจได้มากไปกว่าที่เป็นอยู่เช่นปัจจุบัน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ภาครัฐให้การสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมนับตั้งแต่ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา โดยมีภาคอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมแรก ๆ ของประเทศที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในอันดับต้น ๆ เนื่องจากเป็นความได้เปรียบของประเทศไทยที่มีทรัพยากรหรือวัตถุดิบในประเทศอย่างอุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นภาคการเกษตรหรือแรงงานด้านการเกษตร ที่มีอยู่ทั่วทั้งประเทศเป็นส่วนใหญ่ อันเป็นวิถีชีวิตของคนไทยสืบเนื่องกันมานั้น จวบจนปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ภาครัฐก็ยังคงให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมอาหารของไทยเสมอมาอยู่เช่นกัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12, 2559) ดังนั้น ภาคอุตสาหกรรมอาหารของไทยก็ยังคง

มีความสำคัญและมีบทบาทในการส่งเสริมทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นมูลค่าทางด้านรายได้ที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน รวมถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศอีกด้วยนั้น

แต่การที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ มากจนเกินไป อาทิเช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ หรืออุตสาหกรรมเครื่องใช้ ไฟฟ้า เป็นต้น ทำให้อุตสาหกรรมดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างชัดเจนและทำให้เติบโตไปได้อย่างรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามภาครัฐกลับละเลยที่จะให้ความช่วยเหลือดูแลอุตสาหกรรมอาหารของไทยให้พัฒนาก้าวไกลเทียบเคียงกับอุตสาหกรรมหนักดังกล่าวได้เท่าที่ควรนั้น และด้วยความเชื่อที่ว่าการผลิตอุตสาหกรรมหนักมีมูลค่าหรือทำให้ได้ราคาสินค้าที่มีมูลค่าสูงกว่าการผลิตจากภาคอุตสาหกรรมอาหารที่ประเทศไทยมีพื้นฐานหรือต้นทุนด้านทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากมาย (สุนทร เล็กอุทัย, 2553) ซึ่งผู้วิจัยมองว่า เป็นเรื่องที่ภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติกันตรงนี้เสียใหม่ เนื่องจากว่า หากหน่วยงานภาครัฐบริหารจัดการอุตสาหกรรมอาหารของประเทศให้สามารถเจริญก้าวหน้าไปได้มากกว่านี้ หรือมีการพัฒนานโยบายและการสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยให้เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์แบบแล้วนั้น ประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็จะตกอยู่กับสังคมและเศรษฐกิจของไทยและยังจะก่อให้เกิดประโยชน์กับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นได้อีกอย่างมากมาย

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเป็นอุตสาหกรรมที่ถือได้ว่า ประเทศไทยมีต้นทุนทางด้านนี้สูง และมีทรัพยากรที่มากเพียงพอที่จะทำให้วิสาหกิจต่าง ๆ ทั่วประเทศเติบโตขึ้นมาได้ แต่ในความเป็นจริงการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจไทยยังปรากฏอุปสรรคต่าง ๆ ให้เห็นอยู่มากมาย โดยเฉพาะอุปสรรคจากกฎระเบียบของภาครัฐ อาทิ การขอใบอนุญาต หรือการขอการรับรองต่าง ๆ มีขั้นตอนมากใช้ระยะเวลาอันยาวนาน หรือมีค่าใช้จ่ายสูงเกินไป เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงเรื่องดังกล่าวให้ การบริการของภาครัฐมีความสะดวก และไม่เป็นการแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอีกต่อไป รวมไปถึงการแก้ไขกฎหมายบางเรื่องให้ทันสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ภาครัฐต้องเตรียมความพร้อมให้ได้มากกว่านี้ (สำนักงานฝ่ายนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs, 2559) กล่าวคือ ภาครัฐต้องเร่งยกระดับการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยังขาดอยู่ให้มีความพร้อมรองรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความต้องการที่หลากหลาย อันจะเป็นการสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจมีความง่ายและเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการให้สามารถดำเนินการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจไทยหลายด้าน และทำให้เกิดการจ้างงานมากที่สุด เมื่อศึกษาลงไปรายละเอียดก็ยิ่งพบอีกว่า มีการจ้างงานมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) การขายปลีก ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์ (2) การขายส่ง ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์ (3) การอาหารและเครื่องดื่ม (4) กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ และ (5) การก่อสร้างอาคาร อีกทั้งการจ้างงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) จำนวนมากถึง 12,060,369 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.48 ของการจ้างงานทั้งหมด (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2563) ซึ่งเป็นการจ้างงานที่มีสัดส่วนมากกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่อีกด้วยนั้น ยิ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย เป็นอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกมากมาย และยังเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศอยู่ในอันดับที่ 1 คิดเป็นมูลค่าถึง 941,693 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมถึง 312,848 ล้านบาท หรือมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 33.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมฯ ในสาขาอาหารและเครื่องดื่มทั้งหมด(ศุภริน เจริญพานิช, 2562)

ดังนั้น ด้วยปัจจัยด้านอาหารและเครื่องดื่มนี่ถือเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน อีกทั้งอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยจัดได้เป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง เพราะประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์และพื้นฐานของประเทศไทยที่เป็นประเทศเกษตรกรรมนั้น จึงนับเป็นโอกาสของประเทศไทยที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไปอีก การศึกษาและทำความเข้าใจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มอาหารและเครื่องดื่มอย่างถูกต้องละเอียดถี่ถ้วนที่สุด และหน่วยงานภาครัฐสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้นี้ไปกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการ โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและเป้าหมายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้ได้มากที่สุดแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยตระหนักและให้ความสำคัญสำหรับการวิจัยเรื่อง “บทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563” ในครั้งนี้ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ในการที่จะพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองของประเทศให้เกิดความแข็งแกร่งได้ต่อไป รวมทั้งเป็นสิ่งที่ส่งผลให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้นี้ไปใช้ในการดำรงอยู่ หรือสร้างความเจริญก้าวหน้าอีกสืบไป

กล่าวคือ หากภาครัฐสามารถส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเกิดความพร้อมในทุก ๆ มิติ ทั้งในด้านองค์ความรู้หรือนโยบายและมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยพัฒนาเท่าเทียมกับนานาชาติได้ สร้างความสามารถในการแข่งขันให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้วนั้น ทุกสิ่งอย่างที่ประกอบกันจะนำไปสู่การเติบโตและเจริญก้าวหน้าของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยเป็นไปดังคติพจน์ของรัฐบาลที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” สู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่สมบูรณ์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐในการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองการปกครองไทยกับความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ พ.ศ. 2540-2563

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management--NPM) เป็นปรัชญาการบริหารจัดการที่ภาครัฐสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น ซึ่งการเกิดขึ้นของแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในหลาย ๆ ประเทศ เพื่อต้องการสร้างหน่วยงานให้มีการขับเคลื่อนด้วยพันธกิจ มีการกระจาย อำนาจ มีลักษณะที่ยืดหยุ่น มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ความต้องการที่จะให้หน่วยงานเป็นไปในแนวทางดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการสาธารณะได้อย่างครอบคลุม สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น กล่าวคือ แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มีหลักการสำคัญ คือ การมุ่งเน้นการลดขนาดขององค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อสะดวกรวดเร็วมีคุณภาพ และยังมีประสิทธิภาพในการ

บริหาร ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการให้บริการที่ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และยึดประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการเป็นเป้าหมายหลัก (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2560)

โดยแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ถือกำเนิดจากการที่ Hood (1991) ศึกษาการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐของประเทศความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development-OECD) ในช่วงทศวรรษ 1980 เมื่อได้สำรวจและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงานที่แต่ละประเทศได้ดำเนินการไปแล้ว จึงสรุปความเหมือน (Similarities) เป็นหลักการสอนออกมาเป็น 7 แนวทาง และเรียกแนวทางเหล่านั้นว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management-NPM) ซึ่งเกิดมาจากการรวมตัวของสองกระแสแนวคิดหลัก โดยกระแสแนวคิดแรก คือ แนวคิดเศรษฐศาสตร์สถาบันใหม่ (New Institutional Economics) ที่เกิดมาจากทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ ทฤษฎีว่าจ้าง-ตัวแทน (Principal-Agent Theory) และทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction Theory) ซึ่งมองการเมืองเปรียบเสมือนปรากฏการณ์ทางการตลาด และอีกกระแสแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดการจัดการนิยม (Managerialism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการบริหารภาครัฐ โดยนำเอาวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ของภาคธุรกิจเอกชนมาใช้ หรือเป็นการบริหารงานเลียนแบบภาคเอกชน (ภัสรินทร์ พวงเถื่อน, 2561) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Christopher Hood ที่อธิบายถึงลักษณะสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่เอาไว้ 7 แนวทาง ดังนี้

1. การจัดการของภาครัฐที่เน้นการบริหารงานแบบมืออาชีพ กล่าวคือ การทำให้ผู้บริหารองค์กรภาครัฐต่าง ๆ มีอิสระในการบริหารจัดการและมีความคล่องตัวในการบริหารงานตามอำนาจและดุลพินิจของตนเอง
2. การจัดการของภาครัฐที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม กล่าวคือ การดำเนินงานของภาครัฐต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนหรือการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในลักษณะตัวเลขเชิงปริมาณที่สามารถตรวจสอบได้
3. การจัดการของภาครัฐที่เน้นผลลัพธ์เป็นหลัก กล่าวคือ การดำเนินงานของภาครัฐต้องคำนึงถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการเป็นหลัก ด้วยการจัดสรรทรัพยากรและผลตอบแทนที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่สามารถวัดการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการได้
4. การจัดการของภาครัฐต้องเป็นไปในลักษณะหน่วยงานที่กระจายตัว กล่าวคือ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ไม่เหมาะกับระบบราชการแบบรวมศูนย์อีกต่อไป จึงควรพยายามปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเพื่อให้หน่วยงานของภาครัฐมีขนาดที่เล็กลง และให้เกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น
5. การจัดการของภาครัฐต้องให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและโปร่งใส กล่าวคือ การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐต้องกำหนดสัญญาและขั้นตอนในการประกวดราคาที่เป็นธรรมและโปร่งใส ซึ่งการแข่งขันที่เป็นธรรมจะช่วยให้ภาครัฐได้รับสินค้าหรือบริการที่ดี
6. การจัดการของภาครัฐต้องสามารถเลียนแบบวิธีการของภาคเอกชนได้ กล่าวคือ ภาครัฐต้องไม่บริหารจัดการแบบทหารแต่ควรเน้นย้ำการบริหารจัดการแบบภาคเอกชน เช่น การจ้างงานและผลตอบแทนที่มากขึ้นเหมือนกับภาคเอกชน เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินงานของภาครัฐต้องสามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานได้ และต้องใช้เทคนิคในการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น
7. การจัดการของภาครัฐที่ต้องเสริมสร้างวินัยในการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินที่คุ้มค่า กล่าวคือ ภาครัฐต้องหาแนวทางการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปให้ได้มากที่สุด สร้างแรงงานให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการจำกัดต้นทุนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความประหยัดและคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศ

กล่าวคือ แนวความคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) หรือที่เรียกกันว่า การจัดการนิยม (Managerialism) ตั้งอยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากล โดยมีทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการสำหรับการประยุกต์ใช้ได้ทั้งในแง่ของการบริหารรัฐกิจและบริหารธุรกิจนั้น (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2560) โดยผู้วิจัยพบว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) เป็นแนวความคิดพื้นฐานของ การบริหารจัดการภาครัฐที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของภาครัฐและจะนำไปสู่การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยยึดแนวทาง ในการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ลดการควบคุมที่มีความยุ่งยากซับซ้อนจากส่วนกลางให้น้อยลง เพิ่มอิสระแก่หน่วยงานส่วนภูมิภาค และพัฒนาระบบการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก รวมทั้งการมีระบบสนับสนุนทางด้านบุคลากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงจะทำให้การดำเนินงานของภาครัฐกับภาคเอกชนเกิดการพัฒนาก้าวไปข้างหน้า

ดังนั้น แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) จึงนับเป็นกระบวนทัศน์ทางการบริหารจัดการที่จะช่วยปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมุ่งใช้วิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดองค์การที่มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว แต่ทั้งนี้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ดังกล่าว ก็ยังขาดเอกลักษณ์และขาดกรอบความคิดที่ชัดเจน การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับความสามารถและบริบทขององค์กรภาครัฐต่าง ๆ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ จึงจะสามารถนำมาใช้ปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการจากแนวคิดแบบดั้งเดิมที่เน้นระบบราชการและสายการบังคับบัญชาไปสู่การจัดการแบบเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเกิดความร่วมมือกันภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายมีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายและการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ประกอบการดังกล่าว เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ SMEs ของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งนอกจากที่ภาครัฐต้องมีความพร้อมในการจัดบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่แล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน และภาคเอกชนเองก็ต้องมีความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการตนเองให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อตนเองและประเทศชาติด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการจัดการของภาคเอกชนในรายละเอียดหัวข้อต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการภาคเอกชน

(1) แนวคิดทฤษฎี 5 Force Model

แบบจำลองแรงผลักดันทั้ง 5 (Five-Force Model) ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของอุตสาหกรรมที่ธุรกิจกำลังดำเนินการอยู่ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสภาพตลาดที่เป็นอยู่ได้ ซึ่งไม่จำเป็นว่าธุรกิจที่ดำเนินการจะต้องเป็นธุรกิจขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เพราะความเป็นจริงแล้ววิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเองควรที่จะใช้เครื่องมือนี้เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบความเสี่ยงในการดำเนินกิจการได้ด้วยเช่นกัน โดยแบ่งปัจจัยที่จะทำการวิเคราะห์ออกเป็น 5 อย่าง ที่เป็นแรงผลักดันที่ส่งผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในทุกอุตสาหกรรมโดยตรง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรม (Rivalry Among Existing Competitors) โดยพิจารณาจากจำนวนคู่แข่ง การพัฒนาเทคโนโลยีของคู่แข่งและอัตราการเติบโตของตลาด ถ้าอุตสาหกรรมยังเติบโตสูงการแข่งขันก็จะไม่รุนแรง ซึ่งเป็นไปได้เพราะวัตถุดิบที่ซื้อมีแต่จะหายากและลดน้อยลงอยู่ตลอดเวลาและมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้น กิจการใดที่มีภูมิปัญญามากกว่าและมีการจัดการเรื่องของแหล่งวัตถุดิบและการตลาดที่ดีกว่า ย่อมมีโอกาสมากกว่าคู่แข่งในอุตสาหกรรม กล่าวคือ เราสามารถวิเคราะห์ความรุนแรงของการแข่งขันในอุตสาหกรรมจากปัจจัยทั้ง 4 อย่าง อันประกอบไปด้วย อำนาจต่อรองจากลูกค้า อำนาจต่อรองจากซัพพลายเออร์ การคุกคาม

ของผู้ประกอบการรายใหม่ และการคุกคามจากสินค้าทดแทน โดยหากวิเคราะห์ภาพรวมแล้วตลาดนั้น ๆ มีการแข่งขันสูง เราก็ควรเตรียมพร้อมให้ดี วางแผนกลยุทธ์ให้รัดกุมหากต้องการเข้าสู่ตลาดนั้น ๆ เพื่อลดความเสี่ยงและเสริมสร้างองค์กรให้แข็งแกร่งต่อไป

2. การคุกคามของคู่แข่งรายใหม่ (Threat of New Entrances) โดยพบว่าในทุกอุตสาหกรรมจะมีคู่แข่งรายใหม่เข้ามาอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากบริบทของประเทศไทยในตอนนี้ คือ มีประเทศจีนและอินเดียที่เป็นคู่แข่งทางการค้าของไทยที่แข็งแกร่งและน่ากลัวที่ประเทศไทยมีโอกาสหลีกเลี่ยงไปได้ ดังนั้น ไม่ว่าในช่วงเวลาใดจะเกิดการแข่งขันขึ้นในทุกอุตสาหกรรมเสมอ เพราะผู้ประกอบการรายใหม่จะทยอยเข้ามาสู่อุตสาหกรรมตลอดเวลา

3. การคุกคามของสินค้าทดแทน (Threat of Substitutes) ถ้าผลิตภัณฑ์นอกจากจะต้องแข่งขันกับคู่แข่งชั้นแล้ว ยังมีสินค้าทดแทนที่เข้ามาแย่งลูกค้าด้วย การแข่งขันนั้นจะยิ่งรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะถ้าราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกัน ดังนั้นปัจจัยที่จะช่วยลดการคุกคามได้ คือการสร้างความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์ ด้วยการออกแบบ รักษาคุณภาพ การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การบริการหลังการขายที่ยอดเยี่ยมและการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคืนกำไรสู่สังคม ชุมชนเพื่อรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นต้น

4. อำนาจต่อรองของลูกค้า (Bargaining Power of Buyers) ถ้ามีอำนาจต่อรองมากในอุตสาหกรรม ภาพการณ์แข่งขันจะรุนแรง เพราะอำนาจการต่อรองที่มากขึ้นทำให้เปลี่ยนใจไปซื้อสินค้าของคู่แข่งได้ ซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปมากจากเมื่อไม่กี่ปีนี้ สามารถสังเกตจากการที่ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แทบจะทดแทนกันได้ 100% ไม่ว่าจะเป็ประเภทใด สินค้าในสมัยนี้จะคล้ายกันหมดในสายตาของลูกค้า และจะไม่มื่อทธิพลจงใจให้ต้องจ่ายในราคาที่สูงขึ้น จึงทำให้อำนาจการต่อรองของลูกค้ามีมากขึ้น อีกทั้งในสภาวะที่เศรษฐกิจโดยรวมยังมีปัญหาอยู่มาก อำนาจการต่อรองของลูกค้าจึงสูงมากตามไปด้วยเช่นกัน

5. อำนาจการต่อรองของซัพพลายเออร์ (Bargaining Power of Suppliers) ซึ่งการส่งต่อในอุตสาหกรรมประกอบไปด้วยผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ถ้าผู้ประกอบการใดมีจำนวนผู้จัดส่งน้อยก็จะมีอำนาจในการต่อรองน้อย ซึ่งเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์นั่นเอง ดังนั้น การจะสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้เกิดความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง จึงมีความจำเป็นต้องมีผู้จัดส่งเป็นจำนวนมากที่จะเป็นการดำเนินกลยุทธ์ไปสู่ความสำเร็จจากการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจให้ได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Porter, 1998)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย (1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เนื่องจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเฉพาะเจาะจงลงไป และต้องการทราบข้อมูลในเชิงลึกอันจะได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม การสังเกต การตีความและ การค้นคว้า รวมถึงการหาหลักฐานอื่น ๆ มาประกอบ เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวก็คือการทำความเข้าใจ และอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เรียกว่าเป็นพฤติกรรมของผู้ประกอบการ ที่มีความคิด มีสิ่งแวดล้อม มีสังคม และพื้นฐานตลอดจนประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยเทคนิคการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำมาประกอบร้อยเรียงให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทยทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการส่งเสริมความพร้อมของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นประเด็นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 พบว่า โดยในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2543 นับตั้งแต่เกิดเหตุวิกฤตทางการเงินในภูมิภาคเอเชียหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าวิกฤตต้มยำกุ้งนั้น ด้วยปัจจัยทางด้านวิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นทำให้ภาครัฐมีประเด็นสำคัญจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงเพื่อแก้ไขเศรษฐกิจของประเทศให้กลับมาเหมือนเดิม จึงมีการตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED) และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ขึ้น และจากพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวนี้นำส่งผลให้ภาครัฐจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานระหว่างส่วนราชการองค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังพบบทบาทของภาครัฐ ในการช่วยยกระดับให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นวาระแห่งชาติ พร้อมการเปิดตัวนโยบายสนับสนุนต่าง ๆ ด้านภาษีและการเข้าถึงข้อมูลและเครือข่ายธุรกิจ ทั้งในเรื่องการจัดเก็บฐานข้อมูลธุรกิจและการสนับสนุนการรวมกลุ่มและการจับคู่ทางธุรกิจ เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรภาครัฐก็ยังไม่สามารถที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงเวลาต่อมาภาครัฐเริ่มมีบทบาทในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในช่วง พ.ศ. 2544-2556 มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ. 2545 ที่มีการจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า SME bank นั้น โดยส่วนใหญ่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งที่อยู่ในระบบหรืออยู่นอกระบบ (ไม่ได้ขึ้นทะเบียน) มากกว่า 3 ล้านราย จะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ เพราะส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันหรือมีหลักประกันแต่นำไปใช้ที่อื่นแล้วหรือหากจะใช้ผู้ค้ำประกันก็ยากที่จะมี 104 ใครไปรับค้ำประกันให้ ดังนั้น SME bank ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐที่อยู่ภายใต้กระทรวงการคลังและกระทรวงอุตสาหกรรมจึงเข้ามามีบทบาทในการสร้างผู้ประกอบการ ซึ่งไม่ใช่แค่ปล่อยสินเชื่ออย่างเดียวแต่จะเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ พันธกิจในนโยบายของรัฐด้วยนั้น กล่าวคือ บทบาทของ SME bank จะเข้ามาเพื่อยกระดับผู้ประกอบการ SME ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนด้วยบริการให้สินเชื่อ พัฒนาผู้ประกอบการ และเติมเต็มด้านการร่วมลงทุนกับวิสาหกิจที่มีศักยภาพ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน SME ทั้งระบบในการสร้างศักยภาพและเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้ SME สามารถแข่งขันได้ แต่ในทางปฏิบัติ SME ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ มีเพียง SME บางรายหรือเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้จริง

สำหรับช่วงเวลาปัจจุบัน พ.ศ. 2557-2563 ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยด้วยการประกาศใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นเครื่องมือในการนำประเทศให้ก้าวหน้ามีความมั่งคั่ง และยั่งยืน ให้สามารถพัฒนาจากประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง โดยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ประเทศขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และปรับเปลี่ยนจากการให้บริการพื้นฐานเป็นบริการที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงเป็นบทบาทในเชิงรับที่ยังไม่สามารถที่จะนำวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยให้ก้าวไปเหมือนกับที่กำหนดเอาไว้ได้ ซึ่งการเป็นประเทศไทย 4.0 รัฐบาลก็ได้มุ่งเน้นต่อยอดการพัฒนาในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารไว้ด้วยนั้น เนื่องจากประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพและจุดเด่นด้านอาหารอันจะส่งผลให้สามารถพัฒนาต่อยอดธุรกิจและสามารถแข่งขันในตลาดได้ทันที แต่การนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มก็จะมีอุปสรรคในการดำเนินงานหลายอย่าง อาทิ ปัญหาความไม่แน่นอนของเทคโนโลยีเครื่องจักร ความสะอาด และความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น จึงทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มต้องมีต้นทุนที่สูงมากขึ้น กอปรกับโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยธุรกิจกับภาครัฐก็ยังไม่เพียงพอ อันเป็นเรื่องสำคัญที่ภาครัฐต้องแสดงให้วิสาหกิจทั่วทั้งประเทศเข้าใจ และเกิดเป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อไป

(2) เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 พบว่า การดำเนินกิจการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในช่วงเริ่มต้น พ.ศ. 2540-2543 อยู่ในเวลาที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 การขาดความพร้อมที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็เป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยอยู่แล้วนั้น ยังพบอีกว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยยังขาดความพร้อมทางด้านอื่น ๆ อีกหลายอย่าง อาทิ ขาดความสามารถในการบริหารจัดการ มีต้นทุนทางธุรกิจที่สูงกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ เพราะขาดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) หรือไม่สามารเข้าถึงเทคโนโลยีที่สามารถช่วยลดต้นทุนได้ แม้รัฐบาลจะพยายามสร้างกลไกสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีทั้งกฎหมายและองค์กรที่สามารถรองรับการดำเนินงาน ๆ ต่าง ให้เกิดการพัฒนาและ เกิดความเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสม แต่ภายใต้จำนวนของ SMEs ไทยที่มีอยู่กว่า 3 ล้านรายนั้น และเป็นช่วงที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจครั้งใหญ่ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยมีความหลากหลายทั้งในเชิงขนาด อายุ ประเภทกิจการ และศักยภาพ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีจำนวนมากถึง 2 ล้านกว่าราย และเป็นวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศที่ขาดศักยภาพทางการเงินอยู่แล้ว การเข้าถึงภาคการเงินก็ยังคงเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากวิสาหกิจไม่มีข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เพียงพอ จึงส่งผลให้ไม่สามารถมีเงินลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ สำหรับธุรกิจของตนเองได้ กล่าวคือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการดำเนินธุรกิจในช่วงเวลานี้ และบางวิสาหกิจก็ถึงกับต้องปิดกิจการลงไปเป็นจำนวนมาก

นอกจากนั้นในช่วง พ.ศ. 2544-2556 ยังพบอีกว่า เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยพบเจอเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดความเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งในทางที่ดีขึ้นและในทางที่ไม่ดีมากมายหลายเรื่อง แต่ถึงอย่างไรเรื่อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอยู่นั้น แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจจะมีการร่วมมือกันในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารให้เติบโต อาทิ การมุ่งเน้นการขยายตลาดใหม่ ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในกลุ่มอาหารพร้อมรับประทาน อาหารสำหรับผู้ป่วย และผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพหรือในกลุ่มอาหารที่คาดว่าจะเป็ นอาหาร เพื่ออนาคต แต่การพัฒนาดังกล่าวต้องอาศัยข้อมูลและองค์ความรู้ที่เพียงพอ รวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้ ซึ่งมีเพียงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถ ดำเนินการได้ กล่าวคือ ในช่วงเวลานี้กว่า 14 ปี ที่การเมืองการปกครองไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง จึงยังคงทำให้ทัศนคติของตัวผู้ประกอบการอาหารและเครื่องดื่มของไทยยังไม่มีปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น ความพร้อมด้านข้อมูลก็ยังมีไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่วนความพร้อมด้านการเงินยังคงเป็นปัญหาเช่นเดิมที่กล่าวไว้ จนมาถึงความพร้อมด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถดำเนินงานได้

และในปัจจุบัน พ.ศ. 2557-2564 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่เกิดการรัฐประหารขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2557 และเป็นช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 จนสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเกิดการเปลี่ยนแปลงหันมาให้ความสำคัญกับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าทางด้านอาหาร และเครื่องดื่มกันมากยิ่งขึ้น แต่ถึงอย่างไรผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มของไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงมีทัศนคติในการดำเนินธุรกิจเหมือนเช่นที่เคยปฏิบัติกันมา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้ขาดความพร้อมในการปรับเปลี่ยนธุรกิจของตนเองให้เกิดเป็นความสามารถในการแข่งขันได้ ดังนั้นผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่จะประสบความสำเร็จในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) นี้ ต้องปรับ ทัศนคติตนเองเสียใหม่ให้มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนธุรกิจ รวมทั้งต้องมีทั้งองค์ความรู้ หรือมีความพร้อมใน ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการดำเนินธุรกิจของตนเองให้มากยิ่งขึ้น หรือให้เท่าทันกับยุคสมัยที่

เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สุดท้ายแม้ภาครัฐจะให้การสนับสนุนเรื่องของเงินทุนมาทุกยุคทุกสมัย แต่ในท้ายที่สุดวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ของไทยก็ยังคงประสบกับปัญหาอยู่เหมือนเช่นเดิม กล่าวคือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่าง ๆ ที่มีได้ จึงทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนานวัตกรรมของสินค้าและบริการของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ จนเป็นปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยขาดความพร้อมและขาดความสามารถในการแข่งขันอยู่เสมอมา

(3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองการปกครองไทยกับความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ พ.ศ. 2540-2564 พบว่า ในอดีตการเมืองการปกครองของไทยกับความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มมีความสัมพันธ์กัน คือ “นักธุรกิจ” และ “นักการเมือง” จะเป็นคนละกลุ่มกัน จึงทำให้นักธุรกิจมีบทบาทเพียงเป็นแรงผลักดัน ทางนโยบายเท่านั้น ไม่ได้เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยตรง ด้วยเหตุนี้ นักการเมืองจึงมีอิสระอยู่พอสมควรในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับวิสาหกิจไทย แต่ในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2543 นี้ เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้มีอำนาจมาจากนักธุรกิจหรือมีครอบครัวทำธุรกิจในขณะที่กำลังดำรงตำแหน่งนั้น ทำให้การแยกผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะจึงเป็นเรื่องที่ยากมากขึ้น และเมื่อนักการเมืองดังกล่าวอยู่ในอำนาจนานขึ้นกลับทำให้ความสนใจต่อผลประโยชน์ส่วนตัวจะมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะด้วยนั้น รวมถึงผลพวงที่เกิดจากวิกฤตการเงินในปี พ.ศ. 2540 ที่รัฐบาลของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีได้ตัดสินใจลอยตัวค่าเงินในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 อีกนั้น ทำให้เงินบาทอ่อนตัวลงอย่างรวดเร็วจนถึง 56 บาท ต่อดอลลาร์ และส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินไทย และภาคธุรกิจเอกชนที่กู้เงินจากต่างประเทศทำให้มีหนี้เพิ่มขึ้นเท่าตัว จนทำให้ประเทศไทยเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ขึ้นอย่างมหาศาลหลายบริษัทล้มละลาย ส่งผลให้เกิดการว่างงานมากมาย ทำให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง กล่าวคือ ผลกระทบในลักษณะเช่นนี้ก็ย่อมส่งผลไปถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มด้วยเช่นกัน ดังนั้น การเมืองการปกครองในห้วงเวลานี้แม้จะไม่มีวิกฤตทางการเมืองเกิดขึ้น แต่วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นก็จะเป็นตัวชี้วัดความเชื่อมั่นทางการเมืองได้เช่นกัน ในห้วงเวลาที่ประเทศเกิดวิกฤตเช่นนี้ ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำพาประเทศชาติหรืออุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของประเทศให้ก้าวพ้นวิกฤตในครั้งนี้ไปได้

ต่อมาการเมืองการปกครองไทยในช่วง พ.ศ. 2544-2556 ก็ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ควรให้เกิดขึ้นกับการเมืองไทย กล่าวคือ นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ที่รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นที่สุด ผลกระทบที่เห็นได้ชัดที่สุดจากการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ เรื่องของนโยบายประชานิยมนั่นเอง ซึ่งในห้วงเวลานั้นนโยบายที่สำคัญของพรรคไทยรักไทย คือ การสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีอยู่ทั่วประเทศเข้าถึงข้อมูล เข้าถึงโอกาสทางธุรกิจ และเข้าถึงเรื่องของเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ สสว. ขึ้น หลังจากนั้นเพียง 3 ปี ทำให้ประเทศไทยมีวิสาหกิจเพิ่มมากขึ้นเท่าตัวจาก 1.08 ล้านรายเป็น 2.16 ล้านราย อันเป็นหัวใจหนึ่งที่สำคัญของการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในขณะนั้น จึงส่งผลให้พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2548 อย่างท่วมท้นอีกครั้งหนึ่ง และด้วยวิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นจึงนำไปสู่การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ตามมา หลังจากนั้นระหว่าง พ.ศ. 2549-2557 ก็เกิดความขัดแย้งทางการเมืองเรื่อยมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและเกิดวิกฤตทางการเมืองบ่อยครั้งทำให้ในช่วงเวลาเพียง 8 ปี ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีถึง 5 คน กล่าวคือ ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่การเมืองไทยขาดเสถียรภาพทางการเมืองอย่างชัดเจน ด้วยเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของ

ประเทศ จึงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็ได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน แม้จะมีความวุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้นมากมาย การดำเนินนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของภาครัฐบาลก็ยังคงสามารถดำเนินการได้ต่อไป แต่จะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงได้

สุดท้ายการเมืองการปกครองไทยในช่วง พ.ศ. 2557-2564 ก็ยังเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มอยู่เช่นเดิม แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างภาครัฐกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเป็นไปในลักษณะที่ไม่ชัดเจน กล่าวคือ ภาครัฐก็ไม่สามารถที่จะผลักดันให้นโยบายต่าง ๆ ของตนเองสามารถดำเนินไปได้อย่างสัมฤทธิ์ผลหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารเองก็ไม่สามารถที่จะเข้าถึงฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองเพื่อร่วมกันผลักดันนโยบายที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งผู้วิจัยมองในประเด็นนี้ว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยต้องมีการเปลี่ยนแปลงในบางสิ่งบางอย่าง อาทิเช่น การสร้างเครือข่ายร่วมกันขึ้นมาให้เกิดเป็นความเข้มแข็ง โดยการจัดตั้งองค์กรกลางที่น่าเชื่อถือเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่มีอยู่ทั่วทั้งประเทศ เพื่อให้เกิดเครือข่ายร่วมกันในการดำเนินธุรกิจและในบางครั้งก็ร่วมกันต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดต่ออุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเองด้วยการมีสมาพันธ์ สมาคม หรือสหกรณ์ที่เข้มแข็งรองรับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้เกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศ ดังนั้น หากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มของไทยสามารถสร้างรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมของตนเองได้ดังที่กล่าวไปแล้วนั้น อันจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ภาครัฐเห็นถึงความสำคัญของเครือข่ายที่สามารถรวมกลุ่มกันของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มที่เข้มแข็งนี้ หรือหากมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองใดหรือมีนโยบายใดที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่ายนี้ ผู้นำเครือข่ายหรือผู้แทนเครือข่ายนี้ ก็จะสามารถนำเสนอแนวทางหรือข้อมูลต่าง ๆ ให้กับภาครัฐหรือภาคการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มของไทย กับเรื่องของการเมืองการปกครองหรือนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

1) บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม พ.ศ. 2540-2563 เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมและเป็นบทบาทในเชิงรับเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุชาติ อานาจวิภาวี และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน เป็นการศึกษาในนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีวัตถุประสงค์ให้เห็นถึงการกำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในแต่ละหน่วยงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมให้มีศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่หรือผู้ประกอบการเดิมที่สามารถดำเนินธุรกิจได้เติบโต และมั่นคง เมื่อโลกธุรกิจยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น และต้องปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคเศรษฐกิจโลกดิจิทัล โดย ภาครัฐได้มีนโยบายที่สำคัญที่ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนานวัตกรรม ด้านการส่งเสริมด้านการตลาด และด้านการส่งเสริมด้านการลงทุน

2) อุปสรรคและปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มไทยเสมอมา คือ วิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ปัญหาการพัฒนาวัฒนธรรมสินค้าและบริการ ความไม่แน่นอนของเทคโนโลยีเครื่องจักร และความปลอดภัยของอาหาร เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ธงพล พรหมสาขา

ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

3) เสถียรภาพทางการเมืองการปกครองไทยจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิสาหกิจกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นไปในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจยังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ (2559) เรื่อง ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ภาครัฐ ย่อมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ และยกระดับขีดความสามารถของผู้ประกอบการ SMEs โดยการพัฒนาความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยการจัดหาความรู้ในเรื่องการดำเนินธุรกิจในอาเซียน ที่เป็นข้อมูลเชิงลึกทั้งในด้านการค้าและการลงทุน รวมถึงความรู้ในเรื่องของภาษีศุลกากร การนำสินค้าและการบริการเข้าไปขายในตลาดอาเซียน อัตราแลกเปลี่ยน กฎหมายในการทำธุรกิจระหว่างประเทศคู่ค้าและตลาดอาเซียน ความเสี่ยงของการทำธุรกิจระหว่างประเทศ และทราบถึงข้อมูลในด้านการลงทุนเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย เทคโนโลยี ของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องอาศัยการเชื่อมโยงเครือข่ายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการเชื่อมโยงมาตรการของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐด้วยตนเอง หรือภาคเอกชน ตลอดจนสมาคมต่าง ๆ โดยภาครัฐต้องเป็นผู้รวบรวมนโยบายหรือมาตรการเฉพาะในการช่วยเหลือเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่กำหนดความชัดเจน ของทิศทางที่ควรส่งเสริมและสนับสนุน โดยอาจนำมาจัดระบบให้เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้น ด้วยการกำหนดนโยบายให้ความช่วยเหลือธุรกิจที่ครอบคลุมไปถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาหารหรือเครื่องดื่มเพียงอย่างเดียว อาทิเช่น การให้สิทธิพิเศษทั้งทางด้านการเงินและการส่งเสริมตลาดไปยังต่างประเทศสำหรับธุรกิจที่สามารถนำเอาอาหารมาพัฒนาสินค้ากับนวัตกรรมทางด้านสมุนไพรไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

2. ภาครัฐและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มควรจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มกันระหว่างธุรกิจ เพื่อการลงทุนร่วมกันหรือเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่มีแตกต่างกัน โดยร่วมกันสืบเสาะหาปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรม พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งการพัฒนาฐานข้อมูลด้านอาหารและเครื่องดื่มร่วมกัน เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญทั้งหมดและพร้อมให้เกิดการสืบค้นข้อมูลที่มีสะดวกสำหรับเครือข่ายทางธุรกิจร่วมกัน ไปจนถึงการพัฒนาฐานข้อมูลร่วมกันให้เป็นไปในลักษณะ Big Data เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้การดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายด้านนี้ออกมาชัดเจน รวมถึงการจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยที่ เข้ามาจัดการดูแลเรื่องนี้โดยตรง แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดังกล่าวยังเป็นเรื่องของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในส่วนน้อยเท่านั้น วิสาหกิจส่วนใหญ่ ที่ไม่สามารถเข้าถึงเรื่องนี้ได้มีอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การดำเนินงานของภาครัฐในเรื่องนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์หรือสื่อสารเรื่องนี้ให้เป็นรูปธรรมเข้าถึงวิสาหกิจได้ทุกหมู่เหล่า หรือแม้แต่กระทั่งเงื่อนไขใดที่ไม่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน สำหรับการขอสินเชื่อ อาทิ การกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการขอสินเชื่อโดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์หรือการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ในการเสนอขอสินเชื่อ เป็นต้น หากภาครัฐสามารถผ่อนปรนหรือกำหนดวิธีการหรือเงื่อนไขที่ชัดเจนในเรื่องนี้ได้ ก็จะทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอีกกว่าครึ่งประเทศสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น ภาครัฐต้องเป็นผู้สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เท่าเทียมกันนี้

4. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ สสว. อาจเสนอให้มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ธุรกิจขนาดใหญ่หรือให้ได้รับการอำนวยความสะดวกในการลงทุนจากภาครัฐอย่างหนึ่งอย่างใด หากธุรกิจขนาดใหญ่ให้การสนับสนุนด้านการวิจัยพัฒนาแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการให้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ หรือเสนอให้ออกมาตรการช่วยเหลือด้านเงินทุน สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มที่ประกอบทั้งธุรกิจขนาดใหญ่และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีเงื่อนไขในการได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าว ถ้าธุรกิจขนาดใหญ่ให้การช่วยเหลือโดยการค้ำประกันสินเชื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเดียวกัน

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาครัฐต้องจัดให้มีเจ้าภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงส่งเสริมความสามารถในการลงทุนนอกประเทศ โดยเฉพาะวิสาหกิจที่มีศักยภาพให้เติบโตไปสู่การเป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยหรือส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ประเทศได้ ดังนั้น ภาครัฐไม่ควรมองในมิติของจำนวนวิสาหกิจที่เพิ่มมากขึ้นเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป การมีวิสาหกิจเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีคุณภาพก็ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแต่อย่างใด การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย จึงควรมีการจัดประเภทของวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยแยกกลุ่มที่มีศักยภาพออกจากกลุ่มที่ต้องได้รับการเยียวยา ซึ่งหากภาครัฐสามารถจัดประเภทของวิสาหกิจทั้งหมดได้อย่างละเอียดและมีนิยามที่รัดกุมชัดเจนแล้ว จะช่วยให้การตั้งเป้าหมายและการสนับสนุนแต่ละกลุ่มเป็นไปอย่างตรงจุดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทิปดี ทัทพกรณ์ และธีรวัฒน์ จันทิก. (2560). การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 12(2), 106-122.
- จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์.(2556).*แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภัสรินทร์ พ่วงเถื่อน. (2561). จุดจบหรือการกลายร่างของการจัดการภาครัฐแนวใหม่: บทสำรวจจากประเทศไทยวารสาร *การเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 10(2), 73-106.
- มนตรี โสคติยานุรักษ์. (2550). *การศึกษาศักยภาพการแข่งขันของรัฐวิสาหกิจไทยทั่วประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2559). ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสาร สมาคมนักวิจัย*, 21(1), 9-33.
- ศุภริน เจริญพานิช. (2562). *อุตสาหกรรมอาหาร SMEs: From farm to table*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- สมพงษ์ เกศานุช และคณะ. (2560). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: ทิศทางการกำหนดกระบวนการทัศน์ในการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเกษตรหนองคาย. *ธรรมทรรศน์*, 17(2), 173-185.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2563). *วิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยุคโควิด 19*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า.
- สำนักงานฝ่ายนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs. (2559). *แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฝ่ายนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs.
- สุชาติ อำนางวิภาวี และคณะ. (2563). นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 8(3), 56-66.
- สุนตรา เล็กอุทัย. (2553). ความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อระบบเศรษฐกิจไทย. *TRF Policy Brief*, 1(9), 1-8.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และขวัญรวิ ยงตันสกุล. (2559). *นวัตกรรม: ทางออกจากรักบี้ที่ร้ายได้ปานกลาง*. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย
- Hood, C. (1991). A public management for all season?. *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Porter, M. E. (1998). *The Competitive advantage of nations*. UK: Palgrave Macmillan.